

УСТОЙЧИВО ПОТРЕБЛЕНИЕ И ПРОИЗВОДСТВО

Устойчивият растеж е една от основните цели на Европейския съюз. С оглед на недостига на природни ресурси в световен мащаб „постигането на по-добри резултати с по-малко средства“ се е превърнало в основното предизвикателство за производителите и потребителите. За да се справи с това предизвикателство във времена на бързо настъпващо изменение на климата и нарастващо търсене на енергия и ресурси, ЕС въведе широк диапазон от политики и инициативи, насочени към устойчивото потребление и производство. Те следва да подобрят общите екологични показатели на продуктите през целия им жизнен цикъл, да стимулират търсенето на по-добри продукти и производствени технологии и да улеснят потребителите при вземането на решения чрез осигуряването на подходяща информация.

ПРАВНО ОСНОВАНИЕ

Членове 191, 192 и 193 от Договора за функционирането на Европейския съюз

ПОСТИЖЕНИЯ

А. План за действие за устойчиво потребление и производство

През юли 2008 г. Комисията предложи пакет от дейности и предложения относно устойчивото потребление и производство и устойчивата промишлена политика ([COM\(2008\)0397](#)), които целят подобряване на екологичните показатели на продуктите по време на жизнения им цикъл, увеличаване на информираността на потребителите и на търсенето на устойчиви продукти и производствени технологии, насърчаване на иновациите в рамките на промишлеността в ЕС и отчитане на международните аспекти. Тези предложения представляват продължение и допълнение на съществуващите политики на ЕС като Интегрираната политика относно продуктите, която първа въведе официално в европейските политики подхода, основаващ се на жизнения цикъл (Life Cycle Thinking). Целта на този подход е да се определят възможните подобрения на стоките и услугите, които биха ограничили въздействието върху околната среда и биха намалили използването на ресурсите във всички етапи от жизнения цикъл на продукта или услугата (суровини/вериги на доставки/употреба на продуктите/излизане от употреба: въздействието от изхвърлянето и възможностите за повторна употреба или рециклиране). Планът за действие за устойчиво потребление и производство доведе до инициативи в следните области: разширяване на обхвата на Директивата за екодизайна, преразглеждане

на Регламента за екомаркировката, преразглеждане на Регламента за Схемата на Общността за управление по околна среда и одитиране, законодателство в областта на съобразеното с околната среда възлагане на обществени поръчки, Пътната карта за ефективно използване на ресурсите и Плана за действие за екологични иновации.

Тези инструменти са неразделна част от възобновената стратегия на ЕС за устойчиво развитие, чието преразглеждане през 2009 г. укрепи трайния ангажимент на ЕС за справяне с предизвикателствата, свързани с устойчивото развитие, като същевременно се отчете значението на задълбочаването на сътрудничеството с партньори извън ЕС, например посредством т.нар. „процес от Маракеш“ в рамките на ООН.

Б. Пътна карта за ефективно използване на ресурсите в Европа

Въз основа на водещата инициатива в рамките на „Европа 2020“ за ефективно използване на ресурсите, в която се призовава за приемане на стратегия за определяне на средно- и дългосрочните цели, свързани с ефективното използване на ресурсите, и на средствата за тяхното постигане, през 2011 г. беше поставено началото на Пътната карта за ефективно използване на ресурсите в Европа. В нея се предлагат начини за повишаване на производителността на ресурсите и за прекъсване на връзката между икономическия растеж, от една страна, и използването на ресурсите и неговото въздействие върху околната среда, от друга (вж. информационния фиш [2.5.6](#) относно ефективното използване на ресурсите и кръговата икономика).

В. Екомаркировка и енергийни етикети

Етикетирането предоставя важна информация, която дава възможност на потребителите да вземат решения въз основа на подходяща информация. Европейската екомаркировка е доброволна схема, създадена през 1992 г. с цел да се насърчат предприятията да предлагат на пазара продукти и услуги, които отговарят на определени екологични критерии. Критериите са определени и се преразглеждат от Съвета по екомаркировка на Европейския съюз, който е отговорен и за свързаните с тях изисквания за оценка и проверка. Те се публикуват в Официален вестник на Европейския съюз. Продуктите и услугите с присъден знак за екомаркировка имат цвете в логото си, което дава възможност на потребителя, включително публични и частни купувачи, лесно да ги разпознават. Тази маркировка досега е била присъждана за почистващи препарати, уреди, хартиени продукти, дрехи, домакински и градински продукти, смазочни продукти, както и услуги като настаняване на туристи. Критериите за екомаркировка не се основават на един-единствен фактор, а на проучвания, в които се анализира въздействието на продукта или услугата върху околната среда в рамките на целия им жизнен цикъл. Преразглеждането през 2008 г. на Регламента за екомаркировка (ЕО) № 66/2010) имаше за цел да насърчи използването на схема за доброволна екомаркировка чрез въвеждане на правила, чието прилагане на практика е по-евтино и се сблъсква с по-малко бюрократични трудности.

На 30 юни 2017 г. Комисията представи заключенията от своята оценка („проверка за пригодност“) на Регламента за екомаркировката. Тя установи, че регламентът е от значение, като цяло е съгласуван и осигурява добавена стойност за ЕС. Тя също така заключи, че регламентът е частично ефективен (тъй като дава възможност за подобряване на екологичните показатели за продукти, които носят маркировката, но критериите може и да не са адекватни, а степента на усвояване остава ниска при някои видове продукти) и отчасти ефективна (тъй като разходите за привеждане в съответствие могат да действат като пречка за участието в някои случаи). Директива 92/75/ЕИО въведе схема за територията на целия ЕС за посочване на консумацията на енергия в етикетите на домакинските уреди (бяла техника), в рамките на която маркировката и информацията в брошурите за продукта предоставят на потенциалните потребители информация за степента на енергийна консумация за всички налични модели. След въвеждането си през 1995 г. посочването на консумацията на енергия в етикетите на ЕС се превърна в критерий, който се ползва с широко признание и уважение сред производителите и потребителите. През юни 2010 г. Директивата относно посочването на консумацията на енергия в етикетите (Директива 2010/30/ЕС) беше преразгледана с цел да се разшири нейният обхват на действие, като в него се включи по-широк набор от продукти, включително използващи енергия и свързани с енергопотреблението продукти. На 15 юли 2015 г. Комисията предложи да се възобнови единната скала от „А“ до „G“ за етикетиране. Съгласно Регламент (ЕС) 2017/1369 от 4 юли 2017 г. за определяне на нормативна рамка за енергийно етикетиране и за отмяна на Директива 2010/30/ЕС са създадени нови изисквания за енергийно етикетиране за отделните групи продукти. По-конкретно от 2021 г. насам пет групи продукти (хладилници, съдомиялни машини, перални машини, телевизори и лампи) ще бъдат предмет на преобразуване на скалата за енергийна ефективност: продукт от клас A+++ енергийна ефективност, например, ще стане клас B след преобразуване на скалата, без никаква промяна в неговото потребление на енергия. първоначално клас A ще бъде празен, за да остави възможност за по-енергийно ефективни модели. Това ще позволи на потребителите да правят по-ясно разграничение между продуктите с най-висока енергийна ефективност.

Г. Екодизайн

Директивата за екодизайна гарантира техническото усъвършенстване на продуктите. Директива 2005/32/ЕО създава рамка за определяне на изискванията за екодизайн към енергоемките продукти и изменя Директиви 92/42/ЕИО, 96/57/ЕО и 2000/55/ЕО относно изискванията за енергийна ефективност за продукти като бойлери, компютри и телевизори. Междувременно от Комисията бяха приети няколко мерки за прилагане на директивата от 2005 г. в съответствие с процедурата на комитет. При преразглеждането през 2009 г. (Директива 2009/125/ЕО) на директивата от 2005 г. нейният обхват беше разширен, като в него бяха включени свързаните с енергопотреблението продукти, различни от енергоемките продукти; това са продукти, които не консумират енергия по време на използването им, но които имат косвено въздействие върху потреблението на енергия, например устройства, използващи вода, прозорци и

изолационен материал. През 2012 г. Комисията публикува преглед на Директива 2009/125/ЕО, в която се стига до заключението, че не е необходимо Директивата за екодизайна да се преразглежда незабавно или в нейния обхват да се добавят продукти, които не са свързани с енергопотреблението.

Д. Схема за управление по околна среда и одитиране (EMAS)

EMAS е механизъм за управление, който предоставя на предприятията и други организации възможност да извършват оценка на своите екологични резултати, да докладват за тях и да ги подобряват. Схемата е на разположение на предприятията от 1995 г. насам, но първоначално тя беше ограничена до предприятията в секторите на промишлеността. От 2001 г., обаче EMAS е достъпна за всички икономически сектори, включително публичните и частните услуги. През 2009 г. Регламентът за Схемата за управление по околна среда и одитиране ((ЕО) № 1221/2009) беше преразгледана и изменена с цел организациите да бъдат допълнително насърчени да се регистрират по тази схема. Преразглеждането на Регламента за Схемата за управление по околна среда и одитиране подобри приложимостта и надеждността на схемата и укрепи нейната популярност и обхват. През 2017 г. приложения I, II и III към Регламента относно EMAS бяха изменени, за да включат промените, свързани с преразглеждането на стандарта ISO 14001:2015. Регламент (ЕС) 2017/1505 за изменение на тези приложения влезе в сила на 18.09.2017 г.

Е. Съобразено с околната среда възлагане на обществени поръчки

Съобразеното с околната среда възлагане на обществени поръчки е доброволна политика за подкрепа на публичните органи при покупката на продукти, услуги и строителство с намалено въздействие върху околната среда. Концепцията за съобразено с околната среда възлагане на обществени поръчки през последните години получи широко признание като полезен инструмент за стимулиране на пазара за екологосъобразни продукти и услуги и за намаляване на въздействието върху околната среда на дейностите на публичните органи. Националните планове за действие са средствата, чрез които държавите членки прилагат съобразеното с околната среда възлагане на обществени поръчки. Двете директиви за възлагането на обществени поръчки, приети през 2004 г. (Директиви 2004/18/ЕО и 2004/17/ЕО), бяха първите, в които се съдържа конкретно упоменаване на възможността в процеса на възлагане на поръчката да се включат съображения, свързани с околната среда, например чрез включването на екологични изисквания в техническата спецификация, използването на екомаркировка или прилагането на критерии при възлагането на обществени поръчки въз основа на екологичните характеристики. Трите директиви, приети през февруари 2014 г., като част от реформата на обществените поръчки съгласно Акта за единния пазар — Директиви 2014/24/ЕС („класическата“ директива), 2014/25/ЕС (Директива за комуналните услуги) и 2014/23/ЕС (Директива за договорите за концесия) — ще опростят съответните процедури, като подобрят условията за въвеждане на иновации от предприятията и насърчат по-широката употреба на съобразените с околната среда обществени поръчки и

съответно като подкрепят прехода към ефикасна по отношение на използването на ресурсите и нисковъглеродна икономика.

През 2008 г. Комисията публикува съобщение, озаглавено „Обществени поръчки, насочени към една по-добра околна среда“ ([COM\(2008\) 0400](#)), в което се определят редица мерки за подкрепа на прилагането на съобразеното с околната среда възлагане на обществени поръчки от страна на държавите членки и отделните възлагащи органи. В резултат на това критериите на ЕС за съобразеното с околната среда възлагане на обществени поръчки са разработени като част от доброволния подход към съобразеното с околната среда възлагане на обществени поръчки. Към момента са публикувани 21 комплекта от критерии за съобразеното с околната среда възлагане на обществени поръчки за избрани сектори като транспорта, информационно-технологичното оборудване, продуктите и услугите за почистване, строителната дейност, топлоизолацията и градинарските продукти и услуги.

Ж. План за действие за екологични иновации (ЕсоАР)

Планът за действие за екологични иновации, чието начало беше поставено от Комисията през декември 2011 г., е продължение на Плана за действие за екологичните технологии ([COM\(2004\)0038](#)) и се основава на опита, придобит в рамките на предишния план. Планът за действие за екологичните технологии има за цел да стимулира развитието и употребата на екологични технологии и да повиши европейската конкурентоспособност в тази област.

ЕсоАР е свързан предимно с водещата инициатива „Съюз за иновации“ в рамките на стратегията „Европа 2020“. Той има за цел да разшири обхвата на политиките за иновации, като включи в него съобразените с околната среда технологии и екологичните иновации, и да подчертае ролята на политиката в областта на околната среда като фактор за икономическия растеж. Той е насочен също така към конкретни пречки и възможности пред екологичните иновации, особено пречките и възможностите, които не са включени в политиките с по-общ обхват в областта на иновациите.

ЕсоАР представлява широка рамка, която може да се финансира от различни източници. От 2014 г. до 2020 г. основният източник на подкрепа ще бъде „Хоризонт 2020“. Сред другите източници са европейските структурни и инвестиционни фондове като Европейския фонд за регионално развитие, програмата „LIFE“ за околната среда и действията за борба срещу изменението на климата, Програмата за конкурентоспособност на предприятията и за МСП и общата селскостопанска политика. Значителен дял от финансирането за предприятия, които внедряват екологични иновации, ще се предоставя от новите финансови инструменти, разработени от Комисията с цел предоставяне на дългови и капиталови механизми.

През последните години много от целите на ЕсоАР са обединени в концепцията за кръговата икономика — икономика, която се учи от природата, тъй като не разхищава нищо. Екологичните иновации са от ключово значение за постигането на много аспекти на кръговата икономика: промишлена симбиоза, подход на

дизайн „от люлка до люлка“ и нови, иновативни бизнес модели и др. (вж. също фиш [2.5.6](#) относно ефективното използване на ресурсите и кръговата икономика).

РОЛЯТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ

Парламентът е изразявал многократно своята подкрепа за Плана за действие за устойчиво потребление и производство и неговите елементи. При преразглеждането през 2009 г. на Директивата за екодизайна Парламентът успя да разшири концепцията за анализа на жизнения цикъл, и по-специално понятието за ефективно използване на ресурсите. Парламентът също така успя да добави подробни разпоредби относно малките и средните предприятия и относно информацията за потребителите. Разширяването на обхвата на директивата чрез включването в него на свързани с енергопотреблението продукти също получи силна подкрепа от Парламента.

Парламентът изигра важна роля при последователното въвеждане на разпоредби за по-екологични обществени поръчки в директивите относно обществените поръчки. При последното преразглеждане на директивите за обществените поръчки, приети през 2014 г., Парламентът подкрепи, наред с другото, въвеждането на новия критерий за „икономически най-изгодна оферта“ в рамките на процедурата за възлагане на обществени поръчки. Това ще предостави възможност на публичните органи да поставят по-силен акцент върху качеството, екологичните съображения, социалните аспекти и иновациите, като същевременно продължават да вземат предвид цената и разходите, свързани с жизнения цикъл, на предмета на обществената поръчка.

На 24 януари 2006 г. Парламентът подписа становище относно Схемата за управление по околна среда и одитиране, като се ангажира да осигури, че неговите дейности ще бъдат съгласувани със съвременните най-добри практики в областта на управлението на околната среда. През 2007 г. той беше сертифициран по ISO (ISO 14001:2004) и получи регистрация по EMAS. Парламентът също прилага съобразено с околната среда възлагане на обществени поръчки.

EcoAP беше посрещнат със задоволство от Парламента в неговата резолюция от 17 октомври 2013 г. Парламентът подчерта потенциалното полезно взаимодействие между екологичните иновации и разкриването на устойчиви работни места, защитата на околната среда и намаляването на икономическата зависимост. Освен това в резолюцията се подчерта хоризонталният характер на екологичните иновации и необходимостта от интегриране на екологичните иновации във всички области на политиката. В този контекст Парламентът посрещна със задоволство възможностите за финансиране на екологични иновации в рамките на „Хоризонт 2020“, Програмата за конкурентоспособност на предприятията и за МСП, програмата „LIFE“ и общата селскостопанска политика и подчерта ролята на новите финансови инструменти на ЕС като средства за прилагане на водещите инициативи „Съюз за иновации“ и „Ефективно използване на ресурсите в Европа“ в рамките на стратегията „Европа 2020“.

По време на преговорите относно многогодишната финансова рамка за периода 2014—2020 г. Парламентът призова за увеличаване на дългосрочния бюджет на ЕС за периода с оглед на амбициозните цели, определени в стратегията „Европа 2020“ по отношение на устойчивия растеж и работните места. По време на преговорите по конкретните програми Парламентът успя да добави екологичните иновации в инвестиционните приоритети, които отговарят на критериите за финансиране по линия на Европейския фонд за регионално развитие.

На 13 юни 2017 г. Парламентът прие също така законодателна резолюция относно опростяването на енергийното етикетироване на домакинските уреди по скала от А до G, което дава възможност на клиентите да избират продукти, които намаляват потреблението на енергия и сметките им за енергия.

В своята резолюция от 4 юли 2017 г. относно по-дългия жизнен цикъл на продуктите: ползи за потребителите и дружествата, Парламентът призова Комисията да подобри информацията за трайността на продуктите, като обмисли стартирането на доброволен европейски етикет, обхващащ по-специално трайността, характеристиките на екопроектирането, възможностите за осъвременяване на продукта в съответствие с техническия прогрес и възможностите за поправка.

През юни 2017 г. Парламентът публикува проучване относно екологосъобразните обществени поръчки, в което се разглежда настоящото използване и възможности на екологосъобразните обществени поръчки в ЕС в контекста на изготвения от Комисията план за действие за кръговата икономика и като последващо действие от него. Проучването установи наличието на екологични ползи за гражданите, както и ползи за заетостта и за икономиката на европейско равнище като цяло. Това се дължи на факта, че в европейските държави публичният сектор представлява над 25 % от общата заетост. Всяка година над 250 000 публични органи в Съюза изразходват около 14 % от БВП за закупуване на услуги, строителни работи и доставки. Чрез своите политики за възлагане на обществени поръчки публичните органи могат значително да допринесат за кръговата икономика, като набавят по-екологосъобразни продукти и енергия, подобряват функционалното използване и повторната употреба и насърчават рециклирането с висока стойност.

Georgios Amanatidis
05/2019

